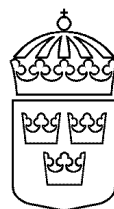

Riksdagens protokoll 1996/97:92

Fredagen den 18 april

Protokoll
1996/97:92

Kl. 9.00 – 9.20
13.00 – 13.01

1 § Meddelande om frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 24 april kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Justitieminister Laila Freivalds, statsrådet Pierre Schori, inrikesminister Jörgen Andersson, miljöminister Anna Lindh, försvarsminister Björn von Sydow, statsrådet Maj-Inger Klingvall, jordbruksminister Annika Åhnberg och statsrådet Leif Pagrotsky.

2 § Meddelande om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 1996/97:265

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:265 av Birgitta Gidblom om arbetsförmedlingarna och AMI.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 maj 1997.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresa.

Stockholm den 15 april 1997

Margareta Winberg

3 § Svar på interpellation 1996/97:259 om underlag vid skönstaxering

Svar på interpellation

Anf. 1 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Godmorgon! Carl Erik Hedlund har frågat mig om jag inför riksdagen avser att redovisa vilka standarder som utgör grund för anklagelse om skattefusk och om jag vill initiera en utredning om skydd av medborgarnas och företagens förhållande till skattemyndigheten.

Mot bakgrund av det i medier uppmärksammade fall av skönstaxering som Carl Erik Hedlund nämnt i sin interpellation vill jag först säga att jag inte kan uttala mig om enskilda fall, men att reglerna om skönstaxering, i princip oförändrade, har funnits åtminstone sedan införandet av 1956 års

taxeringslag och att de, enligt den information jag har, i huvudsak fungerat väl.

Skönstaxering kan ske om skatten, eller underlaget för att ta ut skatten, inte kan beräknas tillförlitligt på grund av att den skattskyldige inte lämnat självdeklaration. Skönstaxering kan också ske när självdeklaration visserligen lämnats men den, eller underlaget för den, har sådana brister att den inte kan läggas till grund för ett taxeringsbeslut. Bestämmelserna innebär att skatt eller underlag för att ta ut skatt uppskattas till belopp som framstår som skäligt med hänsyn till vad som kommit fram i ärendet.

Det övergripande syftet med skönstaxeringsinstitutet är att uppnå en rättvis och likformig beskattning. Skattemyndigheten kan inte underlåta att fatta beskattningsbeslut i de fall något underlag inte finns eller underlaget är bristfälligt. Det är givetvis inte alltid lätt för myndigheten, t.ex. när det är fråga om grava brister i underlaget, att komma fram till en materiellt riktig beskattning. Om det finns brister i en företagares bokföring kan skattemyndigheten bedöma om den uppgivna omsättningen är rimlig eller inte med hänsyn till förbrukningen av material och råvaror. Råvaruförbrukningen är emellertid bara en av flera omständigheter som kan utgöra underlag för beslutet vid en skönstaxering för att komma fram till en materiellt riktig beskattning.

Förutom de rättssäkerhetsgarantier som ligger i att skattemyndigheten skall göra en objektiv och allsidig utredning har den skattskyldige också rätt att överklaga skönstaxeringen till domstol.

Så till frågan om jag vill initiera en utredning om skydd av medborgarnas och företagens förhållande till skattemyndigheten.

En översyn av förhållandet mellan den skattskyldige och skattemyndigheten har nyligen gjorts av 1995 års skatteflyktskommitté. Skatteflyktskommittén har haft i uppdrag att inom ramen för rimliga rättssäkerhetsgarantier föreslå ändringar för att effektivisera skattekontrollen.

Regeringen avser att senare i vår på grundval av kommitténs betänkande om översyn av revisionsreglerna (SOU 1996:79) återkomma till riksdagen med förslag till nödvändiga ändringar av reglerna för skattekontrollen utan att rättssäkerheten eftersätts. Mot denna bakgrund finns inte skäl att nu tillsätta någon utredning av det slag som Carl Erik Hedlund efterfrågar.

Anf. 2 CARL ERIK HEDLUND (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag framhåller i min interpellation att jag inte vill diskutera det enskilda fallet utan mer principiellt och övergripande hur förhållandet mellan skattemyndigheten och medborgarna utvecklas. Det aktuella fallet med pizzabagaren i Fagersta kan tjänstgöra som ett exempel.

Statsrådet framhåller att systemet med skönstaxeringar är gammalt. Jag inser fullt väl att vi måste ha ett system som gör det möjligt att påföra både företag och medborgare skatt om de inte har lämnat någon självdeklaration. I sådana fall har den skattskyldige till stor del bara sig själv att skylla och får finna sig i att hans trovärdighet försämras och att han lätt kommer i underläge. Denna situation skall naturligtvis inte utnyttjas av skattemyndigheten, utan myndigheten skall – precis som statsrådet sade – uppträda så objektivt som det någonsin är möjligt.

Men sköntaxering kan även användas när skattemyndigheten underkänner den skattskyldiges underlag och på basis av detta taxera denne för ett högre belopp. Här blir det betydligt mer svårbedömd materia.

Har verkligen skattemyndigheten sådan kunskap och erfarenhet att den med säkerhet kan fastställa att den skattskyldiges uppgifter – som är lämnade på heder och samvete – är felaktiga? Jag ställde den frågan i min interpellation, och jag tycker inte att jag riktigt har fått svar på den.

Jag hävdar att en central, grundläggande rättssäkerhetsaspekt är kravet att rättstillämpningen inte får vara godtycklig. Rättstillämpningen blir annars inte förutsebar. Det är då stor risk att även skattelagstiftningen tappar sin legitimitet. Speciellt viktigt är detta när det gäller statens förhållande till enskilda personer. Rättssäkerheten i skattefrågor är speciellt viktig beroende också på den organisation som skattemyndigheten har. Vid skatterevision är det samma människor som gör utredningar som fattar taxeringsbesluten. Det förekommer alltså ingen extern prövning av de beslut skattenämnden fattar.

Detta är enligt mitt förmenande felaktigt. Det borde finnas en oberoende instans som först prövar om utredningen verkligen håller måttet på objektivitet och beviskvalitet. Tillämpningen av vissa nyckeltal för branscher kan verka exakta. Men även om de antar någon form av medelvärde, kan de vara helt irrelevanta i ett enskilt fall. Eftersom just förutsebarheten är ett fundamentalt rättssäkerhetsbegrepp, anser jag att de standarder som skattemyndigheterna använder sig av skall vara offentliga.

Jag vill därför fråga statsrådet: Är de normer och standarder som skattemyndigheterna använder beslutade centralt, eller varierar de mellan de olika skattemyndigheterna i landet? Enklare uttryckt: Är pizzan i Fagersta lika stor som den i Simrishamn?

Jag upprepar min fråga från interpellationen: Har statsrådet för avsikt att presentera efter vilka normer som skattemyndigheterna tillämpar bestämmelelserna angående sköntaxering?

Anf. 3 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det är självklart upp till varje pizzabagare att själv bestämma hur han vill utforma sina pizzor. I denna typ av diskussion skall man vara klar över att skattemyndigheten naturligtvis inte har någon uppfattning om storleken på pizzan. Nu kan vi naturligtvis inte diskutera det konkreta fallet. Men denna diskussion gäller skattemyndighetens möjligheter att fastställa en korrekt taxering. I det fall myndigheten bedömer att underlaget är bristfälligt och finner faktorer som tyder på att verksamheten kanske har större omfattning än vad som framgår i underlaget, måste myndigheten ha möjlighet att tillgripa sköntaxering.

Det är inte samma personer som bestämmer taxeringen och som gör revisionen. I den meningen är det nämnden som fastställer taxeringen. Revisionen görs av andra, men det är klart att det sker inom samma myndighet. Men besluten är möjliga att överklaga. Om det föreligger oklarheter efter revisionen finns det, enligt min uppfattning, generösa möjligheter att ansöka om anstånd med betalningen tills ett slutgiltigt beslut har fattats. Om inte skattemyndigheten beviljar anstånd, finns möjligheten att begära anstånd med betalningen vid domstol. Det är viktigt. Det finns inte centrala normer för pizzor och annat som styr verksamheten. Bedömningen skall ske i en dialog mellan myndigheten, revisorerna

och företagaren. När revisionen görs finns alla möjligheter för företagaren att informera om verksamheten på ett sådant sätt att skattemyndigheten förstår att det inte har förelegat några oegentligheter. Det finns en sådan dialog mellan företagen och revisionen. Om denna dialog inte lyckas, enligt företagens sätt att se det, finns ju överklagansmöjligheten. Min bedömning är att detta fungerar relativt väl.

Man skall också komma ihåg att ett viktigt mål för politiken, för regeringen och för stora delar av denna riksdag är att se till att ha en skattekontroll som fungerar väl. Det är ett starkt folkligt förankrat krav att skatt skall betalas efter bärkraft och efter de regler som vi har stiftat i riksdagen. Då är det viktigt att skattemyndigheten har möjlighet att kontrollera att skatt betalas efter de principer som gäller.

Det är också viktigt från ett annat perspektiv, nämligen för företagsklimatet i Sverige. Det finns knappast något som kan vara så eroderande för konkurrensneutraliteten som att det finns företag som kan gå litet vid sidan av skattereglerna och därmed klara sig undan kostnader som andra, ärliga företagare har. Detta gäller naturligtvis generellt. Skattemyndigheten har att kontrollera att skatten betalas in på det sätt som det skall ske.

Enskilda fall finns det naturligtvis inte, precis som Carl Erik Hedlund, någon möjlighet att här diskutera, utan det är myndighetens sak att göra sina bedömningar.

Anf. 4 CARL ERIK HEDLUND (m):

Herr talman! Jag tycker att detta åskådliggör problematiken. Det är alltså den enskilde företagaren eller medborgaren som till skattemyndigheterna skall förklara varför hans verksamhet har gått så pass dåligt som den har gjort, då skattemyndigheten tycker att verksamheten har gått bättre och därför skall ta ut en högre skatt. Det är då upp till individen eller företaget att bevisa detta. Jag tycker att det borde ligga en större vikt vid skattemyndighetens förmåga att bevisa motsatsen. Då kommer man till standarder, nyckeltal och sådant som används. Det kan vara marginaler i detaljhandeln. Det är vanligt att man t.ex. säger: Livsmedelsbutiker har den och den marginalen, och det har ni inte här. Man tar då inte hänsyn till att företagare kan vara olika skickliga i att bekämpa svinn, kassationer och liknande. Medborgaren och företagen hamnar då i ett markant underläge gentemot skattemyndigheten som både utredare och åklagare och till viss del även dömande i första instans.

Att man kan få anstånd är ju bra. Men ofta beviljas anstånd endast mot att man ställer säkerhet. För många företag är det inte möjligt att ställa säkerhet, eftersom rörelsen helt enkelt inte har en så stor omfattning. Vi har då det kända fallet med bilhandlaren i Småland för ett antal år sedan, som fick sin heder ifrågasatt och fick lämna sitt företag. Han fick inte rätt förrän ärendet så småningom avgjordes i Regeringsrätten, men då var hela hans liv och hans företagsbana tillspillogiven. Detta tycker jag, återigen, är en integritetsfråga. Man borde se över hur hela processen går till och ställa betydligt högre krav på bevisbördan.

Jag vill fråga om statsrådet verkligen tycker att det räcker att man kan överklaga till domstol för att skydda den enskildes integritet. Borde det inte också finnas någon annan prövning av någon utanför skattemyndigheten som med andra ögon kunde bedöma bevisbördan och objektiviteten innan det första beslutet fattas. Det skulle kunna jämföras med en dom-

stols granskning om en begäran om häktning t.ex., där en instans som är fri från det hela kommer in från början.

Risken för minskad legitimitet för skattesystemet är stor, om den här typen av skönstaxeringar blir alltför vanliga och uppmärksammas i massmedier. Jag delar statsrådets uppfattning att det ur företagens synvinkel naturligtvis är viktigt att ha en skattekontroll som gör att ärliga, hederliga företag som levererar in skatt inte drabbas av att det finns de som fuskar. Jag försvarar inte skattefusket en sekund. Men vad jag är ute efter är integriteten för den enskilde personen när det gäller att kunna hävda sig gentemot skattemyndigheten. Det finns ett så stort glapp mellan kompetens i skattelagstiftningsfrågor, i utredningsresuser och annat att jag tycker att skattemyndigheten och därmed staten skulle visa en större ödmjukhet gentemot medborgarna och ge dem bättre förutsättningar att klara en sådan diskussion.

Jag undrar om statsrådet delar min uppfattning att det finns en sviktande känsla för legitimitet.

Anf. 5 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Min bedömning är att det som hotar legitimiteten i skattesystemet är det utbredda skattefusk som fortfarande finns i det här landet. Det hotar tilltron till skattesystemet och även viljan att betala skatt hos både medborgare och företag och dem som helt enkelt sköter sina betalningar på ett ärligt och rättvist sätt. Min bedömning är att vi ur rätts-säkerhetssynpunkt har ett mycket bra system.

Det är också viktigt att poängtera vad Regeringsrätten sade i en dom från 1995 i fråga om bevisvärdet av bruttovinstberäkning. Där uttalade man att metoden normalt är behäftad med betydande osäkerhetsmoment, både när det gäller beräkning av bruttovinsten hos det enskilda företaget och när det gäller att fastställa en rättvisande jämförelsenorm. Regeringsrätten uttalade att resultatet av en bruttovinstkalkyl inte kan bedömas isolerat, utan måste ställas i relation till de förklaringar som den skatt-skyldige har lämnat och övriga föreliggande omständigheter. Skattemyndigheten arbetar naturligtvis efter dessa principer, vilket är viktigt.

Det kan vara bra med normer och genomsnitt som *ett* av många redskap, men det får inte vara det enda redskap man använder vid bedömning av ett enskilt företag. Jag anser att skattemyndigheten sköter detta på ett bra sätt.

Anf. 6 CARL ERIK HEDLUND (m):

Herr talman! Det känns lugnande att skatteministern har förtroende för skattemyndigheterna. Jag har personligen inte några större erfarenheter av detta utan kan referera till de samtal som jag har haft med företagare som har ringt mig och andra, vilka har blivit upprörda över processen. Det är klart att det förekommer vinklade beskrivningar av hur det går till.

Men jag vidhåller att det vore bra, inte minst för att den enskilde företagaren eller medborgaren skulle känna en större säkerhet, om det fanns någon instans utanför som just när det gäller skönstaxeringsfallen kunde bedöma rimligheten. Eftersom många fall som hamnar högre upp i rättsapparaten går till den enskildes favör och eftersom det tar så lång tid innan länsrätt, kammarrätt och kanske måhända också regeringsrätt har

tagit ställning till det hela har den enskildes förutsättningar i grunden förändrats. Han kanske får lämna företag, hus och hem, även om han kanske får rätt i efterhand. Detta är ju inte särskilt tillfredsställande.

När det gäller legitimiteten besökte skatteutskottet Riksskatteverket häromveckan. Vi fick då ta del av siffror som visar att det är tredje året i rad som allmänheten visar en alltmer negativ uppfattning om hur skattemyndigheten fungerar, så det finns ju tendenser till att det finns frågetecken när det gäller just legitimiteten. Detta oroar mig, för jag tycker att skattemyndigheten är viktig. Den får inte bli en fogdemyndighet, utan den skall vara en opartisk myndighet som också tillvaratar medborgarnas intressen, inte bara statens.

Anf. 7 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Skattemyndigheten har åtminstone två väldigt viktiga funktioner, nämligen att vara en servicefunktion gentemot företag och allmänhet, men naturligtvis också en kontrollfunktion. Min bedömning är att det finns en mycket stark folklig förankring för att vi skall ha en så pass bra skattekontroll som gör att det inte skall löna sig, inte minst för näringslivet, att försöka komma undan skatt. Det är tärande på både konkurrensneutralitet och fri företagsamhet, men det är också tärande på förtroendet för hela skattesystemet.

Regeringen prioriterar skattekontrollen väldigt högt just på grund av legitimiteten. Vi har byggt upp ett starkt välfärdssamhälle som kräver höga skatteintäkter för att kunna finansiera vård, omsorg, utbildning och mycket annat. Skall vi kunna upprätthålla en bra välfärd, måste vi ha ett skattesystem som fungerar. Då kan det inte längre få löna sig att försöka komma undan skatt.

Det är orsaken till den rad av förslag som regeringen har presenterat i riksdagen för att just förstärka skattekontrollen. Det skall inte skymma det faktum att det är mycket viktigt med rättssäkerheten och servicefunktionen. Det tycker jag också att den här debatten har visat. Det handlar för skattemyndigheterna om att upprätthålla båda dessa funktioner samtidigt. Men skattekontroll och att se till att människor och företag faktiskt betalar de skatter som vi tillsammans har kommit överens om ser jag som en oerhört viktig del av skattepolitiken.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 9.20 att ajournera förhandlingarna till kl. 13.00 då de till dagens bordläggning aviserade ärendena väntades föreligga.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.00.

4 § Bordläggning

Prot. 1996/97:92
18 april

Anmälades och bordlades
Konstitutionsutskottets betänkanden
1996/97:KU23 Offentlighet och sekretess
1996/97:KU24 Statlig förvaltning

Justitieutskottets betänkanden
1996/97:JuU14 Ekonomiska konsekvensanalyser
1996/97:JuU15 Förenklat utlämningsförfarande

Lagutskottets betänkande
1996/97:LU15 Vissa associationsrättsliga frågor

Socialförsäkringsutskottets betänkande
1996/97:SfU14 Svenskt medborgarskap

Socialutskottets betänkanden
1996/97:SoU10 Narkotikafrågor m.m.
1996/97:SoU15 Internationella adoptionsfrågor

Kulturutskottets betänkanden
1996/97:KrU8 Radio- och TV-frågor
1996/97:KrU10 Ungdomsfrågor

Jordbruksutskottets betänkanden
1996/97:JoU8 Ändringar i lagen (1992:888) om uppgiftsskyldighet på
jordbrukets och fiskets områden, m.m.
1996/97:JoU10 Djurskydd m.m.
1996/97:JoU21 Lag om befogenhet att besluta om fisket inom Torne älvs
fiskeområde

5 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 18 april

1996/97:276 av *Siw Wittgren-Ahl* (s) till kulturministern
Jämställdhetslagstiftningen och Svenska kyrkan
1996/97:277 av *Inga Berggren* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Timplanen för grundskolan

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 22 april.

6 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 18 april

1996/97:466 av *Owe Hellberg* (v) till statsministern
EU-tjänstemän och deras förmåner
1996/97:467 av *Ewa Larsson* (mp) till kulturministern
Statens konstråd
1996/97:468 av *Barbro Westerholm* (fp) till socialministern
Världshälsoorganisationen och alkoholfrågan
1996/97:469 av *Erling Bager* (fp) till finansministern
Villkoren för svensk sjöfart
1996/97:470 av *Elver Jonsson* (fp) till justitieministern
Handläggningstiderna vid brottmål som rör våld mot barn
1996/97:471 av *Karin Olsson* (s) till näringsministern
Elförsörjning
1996/97:472 av *Michael Hagberg* (s) till kommunikationsministern
Skyltning för att underlätta för landsbygdens företag
1996/97:473 av *Eva Zetterberg* (v) till statsrådet Pierre Schori
Flyktingar från Iran
1996/97:474 av *Per Lager* (mp) till miljöministern
Forskningsresurserna till Naturvårdsverket
1996/97:475 av *Ewa Larsson* (mp) till kulturministern
Fri tillgång till större TV-sända sport- och kulturevenemang
1996/97:476 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till socialministern
Det förebyggande hiv/aidsarbetet
1996/97:477 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till statsrådet Leif Blomberg
Marknadsföringslagen

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 22 april.

7 § Kammaren åtskildes kl. 13.01.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 9.20 och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

1 § Meddelande om frågestund.....	1
2 § Meddelande om fördröjt svar på interpellation	1
3 § Svar på interpellation 1996/97:259 om underlag vid skönstaxering.....	1
Anf. 1 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	1
Anf. 2 CARL ERIK HEDLUND (m)	2
Anf. 3 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	3
Anf. 4 CARL ERIK HEDLUND (m)	4
Anf. 5 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	5
Anf. 6 CARL ERIK HEDLUND (m)	5
Anf. 7 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	6
Ajournering.....	6
Återupptagna förhandlingar	6
4 § Bordläggning.....	7
5 § Anmälan om interpellationer	7
6 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	8
7 § Kammaren åtskildes kl. 13.01.....	8